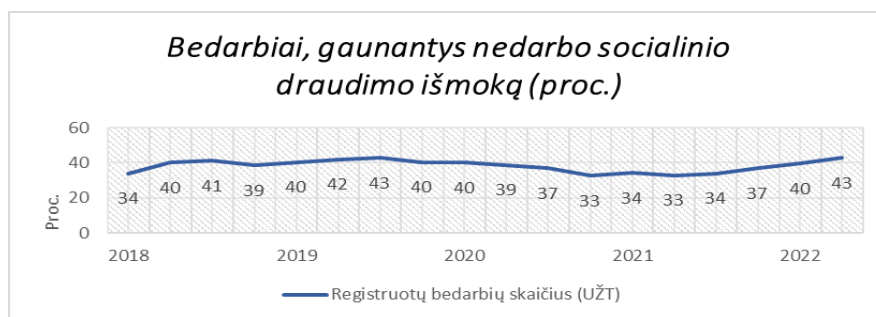

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 22 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Įstatymo projekto rengimą paskatino 2024 m. balandžio 4 d. Lietuvos radijo ir televizijos laida „LRT girdi“, kurioje buvo pristatyta istorija, kaip tapęs bedarbiu žmogus sužinojo, kad jokia nedarbo išmoka jam nepriklauso, nes valstybė kažkada inicijavo jo seniai nevykdančios veiklos mažosios bendrijos likvidavimą. Į „LRT girdi“ kreipėsis Artūras Jasulevičius turėjo 36 metų darbo stažą ir per paskutinius 12 mėnesių jis gavo darbo pajamas, tad bedarbio pašalpa jam priklauso. Tačiau užimtumo tarnyba suteikė jam užimto žmogaus statusą, nepradėjo mokėti bedarbio pašalpos, nes vyras turi veiklos nevykdančią, bet dar nelikviduotą mažąją bendriją. Viskas būtų logiška, jei mažoji bendrija bent teoriškai galėtų nešti pajamas žmogui. Bet problema yra tame, kad mažosios bendrijos sąskaitos, kai valstybė inicijuoja likvidavimą, yra užblokuotos, tad bedarbis net norėdamas negali gauti kokių nors pajamų, o likvidavimą nutraukti galima tik teismo keliu. Keisčiausia yra tai, kad, jei žmogus pats inicijuoja bendrijos likvidavimą, tai bedarbio pašalpa yra mokama. Tad žmogus atsiduria tarp kūjo ir priekalo – teoriškai bedarbis, bet praktiškai savo teise į bedarbio pašalpą pasinaudoti negali. Surinkus informaciją iš valstybinių institucijų, galima daryti išvadą, kad tokių situacijų, kaip buvo pristatyta laidoje, yra tūkstančiai. Valstybinės mokesčių inspekcijos ir „Sodros“ duomenimis, šiuo metu, t. y. 2024 m. gegužę, asmenų, kuriems yra inicijuotas mažosios bendrijos likvidavimas yra net 7564. Užimtumo tarnyboje yra registruoti 124 tokie asmenys ir jiems nesuteiktas bedarbio statusas. EBPO ekspertai (pvz., Romas Lazutka) ne kartą kritikavo Lietuvos nedarbo draudimo politiką, vertindami socialinio draudimo poveikį skurdo rizikos lygiui tarp darbo netekusių asmenų ir pastebėdami, jog reikšminga Užimtumo tarnyboje registruotų bedarbių dalis negauna nedarbo draudimo išmokų. „Sodrios“ duomenimis apie 48 proc. užsiregistravusiųjų Užimtumo tarnyboje gavo nedarbo draudimo išmokas. 2018–2022 m. laikotarpiu bedarbių, gaunančių nedarbo draudimo išmokas, dalis svyravo nuo 33 proc. iki 43 proc. (žr. 1 pav.)

*1 pav.
Duomenų šaltiniai UŽT ir VSDF*

Svarbi priežastis, kodėl dalis bedarbių negauna nedarbo draudimo išmokų, yra ta, kad jie nėra įgiję minimalaus nedarbo draudimo stažo. Neigiami sprendimai dėl to, kad asmuo neturi minimalaus stažo išmokai gauti, sudarė apie 46 proc. visų neigiamų sprendimų. **Likę neigiami atsakymai yra susiję su eile kitų teisinių kliūčių gauti bedarbio išmoką.** Šiuo projektu siekiama pašalinti vieną iš jų.

Pažymėtina, kad viena iš priežasčių, kodėl bedarbis Lietuvoje atsiduria žemiau skurdo rizikos ribos, yra ta, jog dalis bedarbių gauna labai mažas nedarbo draudimo išmokas, kurių dydis priklauso nuo buvusio darbo užmokesčio. Priėmus projektą, padidėtų mažiausias nedarbo draudimo

išmokas gaunančių bedarbių galimybės patenkinti būtiniausius asmeninius vartojimo poreikius ir sumažėtų rizika, kad laikinai darbo neturintys žmonės patirs skurdą ir (ar) socialinę atskirtį.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Seimo narys Tomas Tomilinas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu yra taikomos išimtys ir leidžiama gauti bedarbio pašalpą vykdant tam tikrą ūkinę veiklą – teikiant paslaugas pagal žemės ūkio kvitus arba turint mažąją bendriją, jei jai suteiktas likviduojamos įmonės statusas. Šios išimtys apima Užimtumo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkte išvardintas situacijas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma pakeisti Užimtumo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir tarp daugybės išimčių, kai nedarbo draudimo pašalpa mokama įmonės turintiems asmenims, numatyti situaciją, kai valstybė inicijavo įmonės likvidavimą. Visas straipsnio punktas būtų išdėstytas taip: „2) nėra savarankiškai dirbantis asmuo, išskyrus asmenį, vykdantį šio įstatymo 5 straipsnio 3 punkte nurodytą veiklą pagal paslaugų kvitus teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas, asmenį, kuris yra užimtas šio įstatymo 7 straipsnio 3–7 punktuose nurodytomis veiklomis, asmenį, kuris yra individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos, kuri laikinai nevykdo veiklos ir apie tai yra informavusi mokesčių administratorių centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka, savininkas arba mažosios bendrijos narys ar tikrosios ūkinės bendrijos, ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys arba Juridinių asmenų registre suteiktą likviduojamos ar bankrutuojančios individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos statusą **ar individualios įmonės, mažosios bendrijos, tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos, kuriai inicijuojamas likvidavimas**, statusą, turinčios individualios įmonės savininkas ar mažosios bendrijos narys, ar tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys, ir asmenį, vykdantį individualią žemės ūkio veiklą, kai žemės ūkio valdos ar ūkio ekonominis dydis pagal žemės ūkio ministro nustatyta tvarka atliktus skaičiavimus už praėjusių metų mokestinį laikotarpį nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d. yra mažesnis už 4 ekonominio dydžio vienetus;“

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Siūlomi pakeitimai neblogins šiuo metu esamų socialinių rodiklių ir turės nedidelį teigiamą poveikį skurdo rizikos lygio mažinimui.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priėmus įstatymą, pagerėtų verslo sąlygos, nes žmonės būtų apsaugoti nuo nelogiškų kliūčių įgyvendinant savo socialines teises.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ patvirtinto 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano 2 strateginį tikslą „Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymus, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projekte naujų sąvokų ir terminų nepateikiama.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti:

Įgyvendinant įstatymo projektu teikiamus siūlymus, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija iki priimto įstatymo įsigaliojimo turės parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė priimti Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų ir Dalinio darbo išmokų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr. 1656 „Dėl Nedarbo socialinio draudimo išmokų nuostatų ir Dalinio darbo išmokų nuostatų patvirtinimo“, pakeitimus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Poveikis biudžetui nebūtų reikšmingas ir sudarytų kelis šimtus tūkstančių eurų, tikslus skaičiavimus pateiks Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Rengiant Įstatymo projektą, specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis, yra „nedarbo socialinis draudimas“, „nedarbo socialinio draudimo išmoka“, „nedarbo socialiniu draudimu draudžiami asmenys“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia
Seimo nariai